

NÁLEZOVÁ ZPRÁVA

Nedestruktivní výzkum řeky Moravy v zázemí obce Rohatec - Kolonie

28. 7. – 30. 7. 2017

Mgr. Barbora Machová

Ústav Archeologie a Muzeologie

Filozofická fakulta, Masarykova univerzita

Lokalizace a základní informace:

Katastrální území: Rohatec (740381)

Administrativní název obce: Rohatec – Kolonie

Okres: Hodonín

Trat': Řeka Morava mezi silničním a železničním mostem (blíže silničního)

Parcela č.: říční koryto Morava – 137,8 m k prvnímu kůlu od silničního mostu proti proudu řeky (viz. GPS souřadnice)

Kultura: 1. pol. 18. století

Druh nálezů: pozůstatky vodního díla

Doba výzkumu: 28. 7. – 30. 7. 2017

Podnět k provedení výzkumu: Pozvání vodohospodáře Ing. Neseta, CSc. ke spolupráci v rámci lokalizace a dokumentace vodního díla; neohrožená lokalita

Vedení výzkumu: Mgr. Barbora Machová (ÚAM FF MU)

Technická spolupráce: Oldřich Švirk, David Berka, Martin Čihulek, Jaroslav Halík, Gabriela Grézlová, Tomáš Kiss, Lukáš Konopiský

Uložení: bez movitých nálezů – bez uložení

Ve dnech 28. – 30. 7. 2017 proběhl revizní výzkum říčního koryta Moravy z důvodu oznámení potenciální existence vodního díla (zdymadla) v neregulované části řeky od Ing. Neseta, CSc., který se dlouhodobě zabýval historickými plavebními trasami. Cílem výzkumu bylo ověření situace, detekce a následná dokumentace archeologických situací v řece.

1. Přírodní prostředí

Zkoumaná plocha se nachází v zázemí obce Rohatec – Kolonie (kdysi známá jako Rohatec – Mlejn). Právě onen mlýn úzce souvisel s vybudováním zdymadla, jež se připomíná k roku 1722. Plocha výzkumu se nacházela mezi silničním a železničním mostem, blíže k mostu silničnímu, konkrétně 137,8 m proti proudu řeky (OBR. 1). Řeka Morava od silničního mostu dále proti proudu řeky až téměř k Veselí nad Moravou (resp. k obci Vnorovy) není dotčena regulací a lze v tomto prostoru očekávat další archeologické situace. Říční koryto je tvořeno homogenní vrstvou středně jemného písku o mocnosti silně přes 1 m. V době výzkumu, i přes znatelný pokles vodní hladiny, byla minimální hloubka řeky 2,5 m, maximální až 7 m. Pozůstatky vodního díla z 1. pol. 18. stol. se nacházely v hloubce 4 m.

V době výzkumu byla viditelnost v řece velice špatná, dosahovala max. 30 cm. Proud byl mírný, zakalení bylo odplavováno velice pomalu. Teplota vody 24°C.

2. Dějiny bádání

V zázemí obce Rohatec se měl dle písemných zpráv nacházet také monoxyl, jež měl být údajně z řeky vyzvednut v 1. pol. 20. stol. Více se o jeho osudu písemné prameny nezmiňují.

Zdymadlo z roku 1722 je známo z písemných pramenů nejen jako součást stávajícího vodního mlýnu, ale také jako součást plánovaného plavebního korydoru Dunaj-Odra-Labe. Zdymadlo v Rohatci, vybudované obristvachmeisterem Herbert von Linck z pevnosti Uh. Hradiště, se tak stalo nejstarším vodním dílem tohoto druhu v ČR (OBR. 2). Od té doby na řece Moravě i Odře probíhala plavba menších lodí o nosnosti 10 tun.

Dá se předpokládat, že plavební komora byla poškozena při povodni a při tom se do ní uchýlila loď, jejíž torzo by bylo možné zde najít. V té době zaplouvaly na Moravu z Dunaje lodě zvané „šesterky“ se solí, tabákem a zpět s lignitem. Cílem byl Hodonín a Veselí n/M.

OBR. 1 – Lokalizace vodního díla (pozůstatků zdymadla) z pohledu od silničního mostu.

KUL	X	Y
KUL1	-1199464,4459	-557851,2874
KUL2	-1199462,3311	-557848,1548
KUL3	-1199466,17	-557853,205
KUL4	-1199468,488	-557856,062
KUL5	-1199464,713	-557845,875
KUL6	-1199467,5315	-557850,0148
KUL7	-1199492,8472	-557840,0072
KUL8	-1199475,038	-557826,5028

Tab. 1 – Polohová lokalizace kůlů (Souřadnicový systém S-JSTK (Ferro) Krovak_East_North).

4. Popis terénní situace

Výzkumem byla prokázána existence vodního díla, které je dnes tvořeno systémem opracovaných dřevěných kůlů. Dohromady se jich podařilo zaznamenat 8, přičemž 6 z nich se jeví jako pozůstatky plavební komory a 2 jako možné pozůstatky jezu (OBR. 3). Pozůstatky možné plavební komory (Kůl 1 – 6) se nacházejí při pravém břehu řeky Moravy, pozůstatky možného jezu (Kůl 7 a 8) se nachází asi uprostřed koryta. Zde byla také objevena největší naměřená hloubku (7 m).

Kůly mají průměr cca 30 cm a jsou dlouhé od 100 cm po 290 cm. Všechny kůly (vyjma jednoho) jsou momentálně v náklonu cca 45° vzhledem ke dnu řeky směrem po proudu. Zdá se, že náklon je způsoben vlivem historických povodní, kdy tíha vody a síla proudu kůly nahnula, v jednom případě zlomila. Jak bylo zmíněno výše, podloží koryta je tvořeno středně jemným pískem a umožňuje proto do určité míry pohyb kůlů. Kůl č. 6 je dnes očividně zlomený a zůstává stále zasazený kolmo do dna. Lze předpokládat, že byl buď zasazen hlouběji do dna či je dno v tomto místě pod vrstvou písku odlišného charakteru a nedovolilo proto pohyb kůlu do strany.

Kůl_1: Opracovaný kůl čtvercového rámce, cca 30 cm v průměru, 250 cm délka, náklon 45°.

Kůl_2: Opracovaný kůl čtvercového rámce, cca 30 cm v průměru, 180 cm délka, náklon 45°.

Kůl_3: Opracovaný kůl čtvercového rámce, cca 30 cm v průměru, 150 cm délka, náklon 45°.

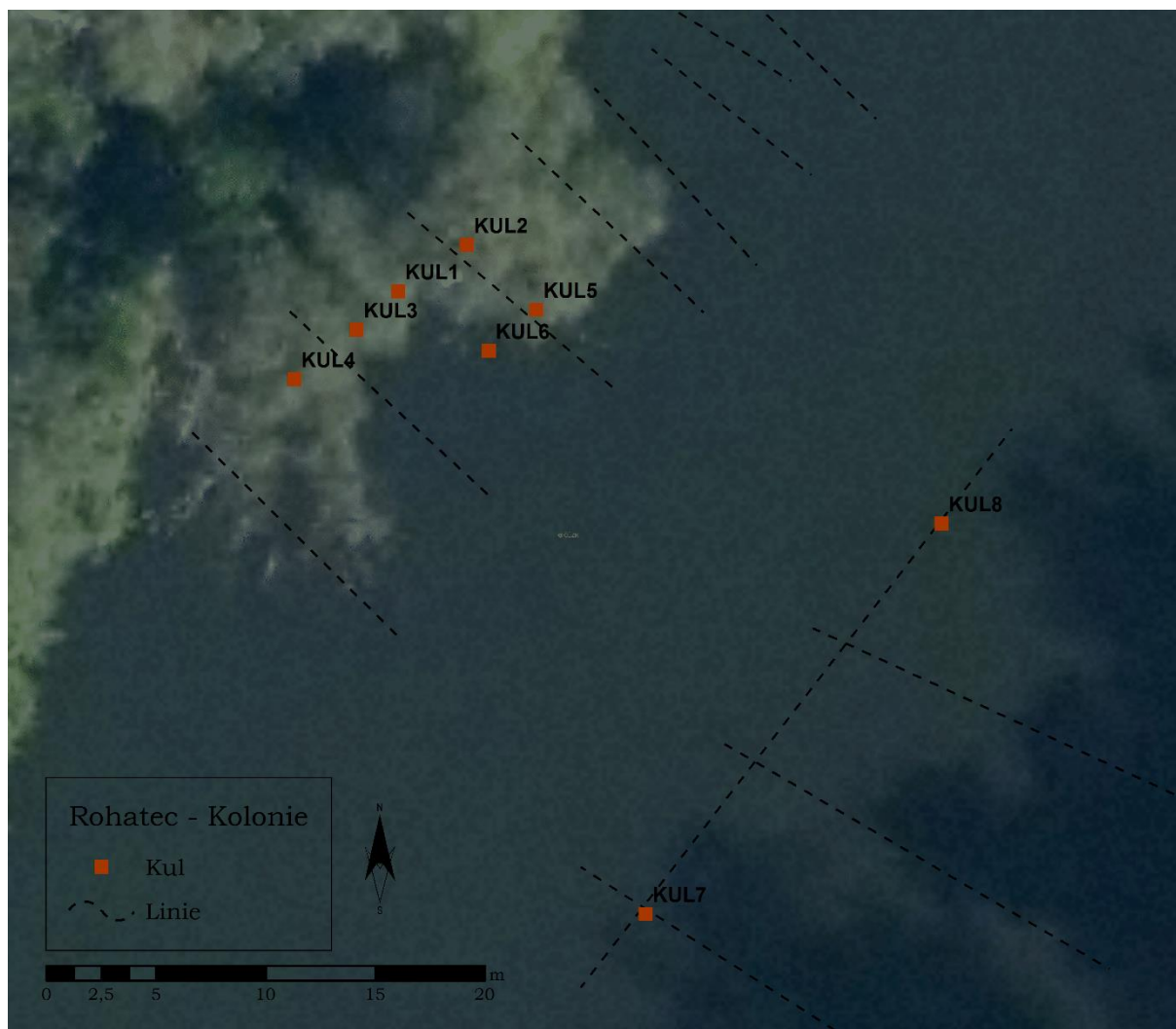
Kůl_4: Opracovaný kůl čtvercového rámce, cca 30 cm v průměru, 170 cm délka, náklon 45°.

Kůl_5: Opracovaný kůl čtvercového rámce, cca 30 cm v průměru, 290 cm délka, náklon 45°.

Kůl_6: Opracovaný kůl čtvercového rámce, cca 30 cm v průměru, 100 cm délka, náklon 90°. Evidentně zlomený.

Kůl_7: Opracovaný kůl čtvercového rámce, cca 30 cm v průměru, 120 cm délka, náklon 50°.

Kůl_8: Opracovaný kůl čtvercového rámce, cca 30 cm v průměru, 150 cm délka, náklon 50°.

OBR. 3 – Digitální plán pozůstatků vodního díla (GIS).

5. Zhodnocení výsledků výzkumu

Oblast okolo obce Rohatec a dále proti proudu řeky je svým charakterem velice zajímavá, což se potvrdilo i v rámci výzkumu vodního díla. Domnívám se, že v této oblasti lze očekávat vysoký archeologický potenciál.

Zjištěné pozůstatky vodního díla lze s největší pravděpodobností označit za zdymadlo z roku 1722, které bylo původně tvořeno plavební komorou a jezem. Vzhledem k charakteru výzkumu, jež byl bez nákladů, ale nebylo potvrzeno datování formou dendrochronologie z důvodu absence finančních prostředků.

Doporučuji se v budoucnosti na danou památku zaměřit a odebrat vzorky na datování. Vzhledem ke stavu kůlů je možné, že se časem sesunou a budou zaneseny vrstvou sedimentu, či že budou zcela odplaveny při větší povodni.

OBR. 4 – Pracovní tým.

6. Seznam nálezů

Během výzkumu nebylo získáno movitých nálezů.

V Praze dne 6. 8. 2017

Machová Barbora